

УДК 159.922.73-055.25:159.922.1:618.17-008.8
DOI <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2019.3-1.23>

А. А. Гришко

доцент, доцент кафедри психології
гуманітарного факультету
Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

ЗНАЧУЩІСТЬ БАТЬКІВСЬКИХ ФІГУР ДЛЯ ДІВЧАТ-ПІДЛІТКІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МЕНСТРУАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ

Чисельні дослідницькі роботи вказують на високу поширеність серед дівчат-підлітків порушень менструальної функції. Однак питання, що стосуються патогенезу, діагностики та лікування даних захворювань залишаються невирішеними. Між тим, в процесі статевого дозрівання наростає виборча чутливість репродуктивної системи до психологічних факторів. Існують вказівки щодо значного впливу дитячо-батьківських відносин на репродуктивне здоров'я підлітків.

Метою дослідження став аналіз значущості батьківських фігур для дівчат-підлітків з порушеннями менструальної функції.

Методи, що використовувались у дослідженні – ACL-шкала А.В. Нейлбрун для виявлення взаємозв'язку М/Ф утворень дівчат та їх батьків, методика семантичного диференціала для виявлення конотативного значення фігур матері й батька у всіх дослідницьких групах дівчат. При обробці даних застосовувався кореляційний аналіз з використанням t-критерію Кендалла.

У дослідженні взяли участь 287 дівчат-підлітків: дівчата з порушеннями менструальної функції – 187 осіб та соматично здорові дівчата як група контролю – 100 чоловік.

За результатами дослідження було виявлено порушення взаємодії у системі батьки – дитина, зокрема трапляється патогенний процес ідентифікації дівчат-підлітків, які страждають на порушення менструальної функції, з батьками. Так в обох групах, в результаті домінуючої позиції матері, відбувається ефект відкидання батька, що значно ускладнює ідентифікацію дівчини з матір'ю як з ідеал-образом жінки. В загалі, образи батьків у дівчат носять досить суперечливий характер де любов межує з ненавистю та почуттям «поглинання».

Результати дослідження вказують на те, що особливості ідентифікації дитини з батьками, якість їх відносин стає серйозною прогностичною ознакою психосоматичного функціонування і розвитку особистості підлітка. Було висунуто припущення про наявність у дівчат з порушеннями менструальної функції патогенетичної, предиспонує ролі фактора сім'ї у виникненні як порушень статево-рольового розвитку, так і менструальної функції зокрема.

Ключові слова: підлітковий вік, вторинна олігоменорея, пубертатні кровотечі, сімейний простір, статево-рольова ідентичність, патогенні чинники.

Постановка проблеми. В останні десятиліття різко зросла значущість проблеми охорони репродуктивного здоров'я дітей та підлітків, профілактики та лікування гінекологічних захворювань в дитячому віці. Левенець С.О зазначає: «Одними з досить поширених форм гінекологічної патології у дівчат-підлітків стають пубертатні кровотечі та вторинна олігоменорея, які у структурі гінекологічної захворюваності підлітків складають 61–63%. Причому число випадків подібної патології неухильно зростає, що негативно позначається на загальному репродуктивному здоров'ї дівчат-підлітків» [1, с. 21].

Етіологічні чинники, що сприяють виникненню пубертатних кровотеч та вторинної олігоменореї (далі – ПК та ВОМ), надзвичайно різноманітні. У літературі можна зустріти вказівки на те, що несприятливий перебіг антенатального періоду розвитку може призвести до схильності організму дівчат як до деяких ендокринопатій, так і до роз-

витку низки порушень менструальної функції. На думку гінекологів, причинами виникнення останніх можуть також ставати серйозні зміни в житті дівчат – гострий стрес, зміна місця або способу життя; а, за зауваженням Радзинського В.Е. «<...> можуть бути і запальні процеси в органах малого таза внаслідок хронічних інфекцій» [2, с. 43]. Слід зазначити, що багато авторів повідомляють про значну роль психогенних чинників у ґенезі ПК й ВОМ. Нагорна А.М. стверджує: «<...> вони визначають роботу однієї із кординальних біологічних функцій – репродуктивної» [3, с. 18].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роботи низки дослідників, у тому числі Исаева Д.М. показують, що «<...> в процесі статевого дозрівання наростає виборча чутливість репродуктивної системи до психологічних чинників» [4, с. 237]. Одним з таких є чинник родини – відсутність гармонії в сімейних відносинах, невірні стилі виховання, сімейні конфлікти, смерть одного

з батьків і так далі. Малкіної-Пих І.Г. зазначає: «Якість відносин батьки/діти є головною прогностичною ознакою психосоматичного функціонування і розвитку особистості дитини» [5, с. 438]. За зауваженням Яковлевої А.В.: «Особливості дитячо-батьківських відносин є базою, основою для формування здорової статевої ідентичності та особистості загалом» [6, с. 142]. Так, ідентифікація під час розвитку з матір'ю й батьком має різне значення для формування статевої ідентичності дівчини. Успішна ідентифікація дівчини з матір'ю дозволяє їй інтегрувати реальні та ідеальні уявлення про мужність і жіночність. Успішна ідентифікація з батьком дає дівчині можливість придбати риси мужності, які безконфліктно співіснують з рисами жіночності в структурі статевої ідентичності.

Исаев Д.М. (як і багато інших авторів) стверджує: «Найбільший вплив на загальний і психосексуальний розвиток дитини має матір [4, с. 241]. Тісний контакт з матір'ю надзвичайно необхідний дитині у віці від 6-7 місяців до 3 років. Процес формування прихильності до матері є запорукою нормального психічного розвитку дитини, основою адекватних взаємодій з оточуючими. Після цього дитина звертається до батька – тільки поруч з ним дитина вперше пізнає кордони – власні та інших людей; саме батько є провідником дитини в соціум, забезпечує почуття захищеності й надійності, вкоріненості й безпеки. Далі дівчина знову повертається до матері, щоб стати такою як вона та бути коханою таким як батько. За зауваженням Варги А.Я. тільки батьки тієї ж статі можуть виступати як «<...> необхідна та найбільш доступна модель навчання відповідної статі поведінки» [7, с. 112].

У зв'язку зі сказаним вище виникає закономірне питання про значущість та наповненість батьківських фігур у дівчат-підлітків, а також розгляд цих даних з позицій їх можливого впливу на виникнення порушень гінекологічної сфери. Можливий вплив структури, особливостей життєдіяльності батьківської сім'ї на формування і супровід розладів репродуктивної функції на сьогоднішній день вивчено недостатньою мірою. Тож необхідність вивчення чинника сім'ї як можливою передиспонує до виникнення порушень менструальної

функції у дівчат-підлітків, зокрема ВОМ та ПК стає актуальним питанням.

Мета статті. Проаналізувати значущість батьківських фігур для дівчат-підлітків з порушеннями менструальної функції (в порівнянні із здоровою групою дівчат) як можливий внутрішній вплив на розвиток та перебіг захворювання.

Методи дослідження. АСЛ-шкала А.В. Heilbrun для виявлення взаємозв'язку М/Ф утворень дівчат та їх батьків, методика семантичного диференціала для виявлення конотативного значення фігур матері й батька у всіх дослідницьких групах дівчат. Під час обробки даних застосовувався кореляційний аналіз з використанням т-критерію Кендалла.

Опис вибірки. Дослідження проводилося на базі гінекологічного відділення Українського Науково-дослідного інституту охорони здоров'я дітей і підлітків, а також загальноосвітніх шкіл м. Харкова. У дослідженні взяли участь дівчата, які страждають ВОМ, ПК і контрольна група здорових дівчат (далі КГ). Дівчата-підлітки були розділені на дві вікові групи: 13–14,5 і 15–17 років. Загальна кількість дівчат-підлітків склала 287 осіб.

Виклад основного матеріалу. Використовуючи статево-рольову шкалу А.В. Heilbrun, досліджувані дівчата оцінили вираженість чоловічих і жіночих якостей щодо реального образу себе (Я), ідеального образу себе (Яід) та батьківських фігур (мати й батько). Далі між зазначеними конструктами були виявлені кореляційні зв'язки, які показують ступінь близькості батьківських фігур до власного образу Я.

У таблицях 1–3 представлені розрахунки та значення коефіцієнтів кореляції, які відображають взаємозв'язки образу себе (реального Я і Я-ідеального) у дівчат-підлітків з трьох дослідницьких груп.

Згідно з таблицею 1 молодша група дівчат, які страждають на ПК, має значну позитивну кореляцію між всіма зазначеними конструктами.

Це може свідчити про те, що дівчата не диференціюють для себе значущість мужності та жіночності батьків, ідентифікуючи себе з обома батьками та з маскулініними та з фемінініними показниками. Таким чином, для дівчат цієї вікової категорії батьки є просто близькими людьми «неподіль-

Таблиця 1

Ступінь близькості образу себе з батьківськими фігурами у дівчат-підлітків, які страждають на ПК

Вікова група 13-14,5 років					
Показники М/Ф	Рівень зв'язку, τ				
	Я/Яід	Я/Мати	Я/Батько	Яід/Мати	Яід/Батько
М	0,51**	0,38**	0,21*	0,21*	0,36**
Ф	0,25**	0,47**	0,27**	0,42**	0,22*
Вікова група 15-17 років					
М	0,76**	0,29**	-0,11	0,29**	0,27**
Ф	0,17	-0,18	0,27**	0,29**	0,41**

Примітка: * – $p \leq 0,05$; ** – $p \leq 0,01$; τ – коефіцієнт кореляції Кендалла; Я – реальний образ себе; Яід – ідеальний образ-Я

ними» на «жінку» й «чоловіка». Така ж тенденція спостерігається і в КГ (див. Таблицю 2). Очевидно, це пов'язано зі ще нерозщепленою єдністю М/Ф утворень у структурі особистості молодших підлітків – наявністю континуально-ад'юнктивної статево-рольової моделі, незрілої, але такої, що відповідає нормі у віці 13–14,5 років [8, с. 39]. У другій віковій групі залишається позитивний зв'язок Я-ідеалу дівчат з батьківськими утвореннями М і Ф, але на рівні Я-концепції у дівчат спостерігаються значно позитивний зв'язок з М показниками матері та Ф показниками батька. Тобто ми спостерігаємо інверсію ідентичності у цих дівчат: їх маскуліність спирається на матернальну ідентичність, а фемінінність на патернальну. Я-ідеал, на цім, значно пов'язаний з образом-Я за М показниками. Цей феномен можна охарактеризувати як двоїсту реверсивну ідентичність. Ідентифікації такого плану можливі в сім'ях, де батько слабкий, або ж холодний і дистанційований.

Розглянемо особливості зв'язку образу себе з батьківськими фігурами дівчат з КГ.

Таблиця 2 демонструє наявність прямого (Фід – Фя; Мід – Мя) та перехресного (Фід – Мя; Мід – Фя) контролю реальних утворень М, Ф ідеальними утвореннями. У жодній з груп дівчат, що мають гінекологічну патологію, такого зв'язку не спостерігається. Як зауважив О.С. Кочарян [8, с. 43], даний факт вказує на інтегруючу роль ідеал-утворень, які міцно вкорінені у статево-рольовій структурі та мають значущий позитивний зв'язок як з Я-утвореннями, так і з батьківськими М, Ф утвореннями. Таким чином, ідеал-утворення у КГ дівчат стають стрижневими, такими, що визначають структуру особистості. На рівні

статево-рольової Я-концепції спостерігаємо, що фемінінність дівчат спирається на матернальну ідентичність, а маскуліність на патернальну ідентичність. Ця обставина свідчить про гармонійне становлення статево-рольової ідентичності, коли дівчина успішно ідентифікується з матір'ю та безконфліктно набуває рис мужності (під час ідентифікації з батьком). Далі представлені дані групи дівчат з ВОМ.

Згідно з даними, наведеними у таблиці 3, молодші підлітки з ВОМ ідентифікують себе з обома батьками за М, Ф показникам, що було відзначено і в інших групах дівчат. Але водночас Яід має позитивний взаємозв'язок за маскуліністю з образом Я і материнською фігурою, а за фемінінністю з батьком, що ставить останнього у позицію «слабкого». Таким чином, у дівчат образ Я, ідеальні устремління і материнська фігура пов'язані з силою, ініціативністю, мужністю. У другій віковій групі також спостерігається позитивний зв'язок образу Я і Я ідеального за маскуліності, а також матернальна статево-рольова ідентичність. Таким чином, мати представлена як домінуюча, а батько слабкий. Відповідно, риси мужності дівчинка набуває під час ідентифікації з матір'ю, а не з батьком. Очевидно, що має місце розрив зв'язку між матір'ю і батьком. Це, зі свого боку, значно ускладнює ідентифікацію дівчини з матір'ю як з ідеал-образом жінки.

Н. Ейніш, К. Ельячффф [9, с. 126] описують два основних способи поведінки дівчат за домінуючої/владної матері (на цім, за зауваженням авторів, владність може проявлятися і в гіперопіці, і в м'якому, але постійному контролі): 1) *злиття з матір'ю* – як свідоме чи несвідоме ототожнення,

Таблиця 2

Ступінь близькості образу себе з батьківськими фігурами у дівчат-підлітків КГ

Вікова група 13–14,5 років					
Показники М/Ф	Рівень зв'язку, τ				
	Я/Яід	Я/Мати	Я/Батько	Яід/Мати	Яід/Батько
М	0,45**	0,55**	0,64**	0,59**	0,55**
Ф	0,31**	0,37**	0,47**	0,32**	0,34**
Вікова група 15–17 років					
М	0,56**	0,12	0,25**	0,21*	0,27**
Ф	0,57**	0,39**	0,15	0,46**	0,21*

Примітка: * – $p \leq 0,05$; ** – $p \leq 0,01$; τ – коефіцієнт кореляції Кенделла; Я – реальний образ себе; Яід – ідеальний образ-Я

Таблиця 3

Ступінь близькості образу себе з батьківськими фігурами у дівчат-підлітків, які страждають на ВОМ

Вікова група 13–14,5 років					
Показники М/Ф	Рівень зв'язку, τ				
	Я/Яід	Я/Мати	Я/Батько	Яід/Мати	Яід/Батько
М	0,55**	0,67**	0,33**	0,23*	0,18
Ф	0,19	0,36**	0,87**	0,18	0,33**
Вікова група 15–17 років					
М	0,46**	0,34**	0,18	0,32**	0,15
Ф	0,20	0,29**	0,07	0,44**	0,09

Примітка: * – $p \leq 0,05$; ** – $p \leq 0,01$; τ – коефіцієнт кореляції Кенделла; Я – реальний образ себе; Яід – ідеальний образ-Я

слухняність, залежність від її установок і очікувань; 2) *протистояння* – боротьба за свою автономію і протест проти матері, ворожість до неї. Але і в першому, і в другому випадку донька залишається залежною.

Вище зазначалося, що у дівчат з ВОМ найвищий з усіх груп відсоток неповних сімей, які проживають без батька. Також було висунуто припущення, що батько відкидається сім'єю і дівчиною зокрема. Аналіз значущості батьківських фігур для дівчат, особливості їх статево-рольової ідентичності підкріплює це припущення. Як зауважив О.С. Кочарян, дівчина, яка зростає без батька, повністю поглинається психологічним полем матері і не навчається диссоціюватися від неї, від її проблем та емоційних станів [8, с. 91]. Психоаналітична традиція вказує на те, що розвиток дівчини рухається від прихильності до матері у напрямку ідеалізації батька. За відсутності батька такого руху не відбувається, оскільки орієнтири руху втрачені. І виявляється, що дитина не в змозі подолати вплив психічного поля матері. Навіть коли батько лає свою дружину, він тим самим сприяє сепарації дітей від психологічного поля матері, оскільки дозволяє поглянути на те, що відбувається під іншим кутом зору, змушуючи задуматися, а чи дійсно справа йде так, як каже мати [7, с. 89]. Сказане вище дозволяє зробити висновок, що у неповних сім'ях часто відбувається фор-

мування надзалежності між матір'ю і дитиною. Діти у таких сім'ях погано справляються з побудовою власного «Образу-Я». Як зауважив Н. Чодороу «... для цього необхідний об'єктивний процес сепарації-індивідуації у відносинах з матір'ю» [7, с. 84].

Також в роботі було здійснено визначення конотативного значення (несвідомого змістовного і емоційного наповнення) батьківських фігур. З цією метою була виконана така процедура: дівчатам були запропоновані такі конструкти: Мати, Батько, Любов, Ненависть, Радість, Гнів, Страх, які вони оцінили за методикою семантичного диференціала. Далі за середнім значенням, який отримав кожен конструкт в групі, були обчислені кореляційні зв'язки. Таким чином, ми можемо встановити з якими емоційно значущими почуттями і переживаннями асоціюються материнська та батьківська фігури. У нижче наведених таблицях (4-6) відображені дані щодо виявлених зв'язків.

Для наочності значущі зв'язки представлені у рисуночному вигляді (рис. 1).

Таблиця 4 та рисунок 1 в першій віковій групі дівчат з ПК демонструє значний рівень зв'язку батьківських фігур з «Любов'ю». Водночас з батьком пов'язана і емоція «Радості». Але водночас і мати, і батько позитивно корелюють у дівчат з «Гнівом». У другій віковій групі залишається значно позитивний зв'язок з «Любов'ю» та «Гнівом». Але місце

Таблиця 4

Конотативні значення батьківських фігур у дівчат-підлітків, які страждають на ПК

Батьківські фігури	Позитивне конотативне значення		Негативне конотативне значення		
	Любов	Радість	Ненависть	Гнів	Страх
Рівень зв'язку (τ) у віковій групі 13–14,5 років					
Мати	0,28**	0,18	0,13	0,21*	0,09
Батько	0,21*	0,23*	0,20	0,35**	0,17
Рівень зв'язку (τ) у віковій групі 15–17 років					
Мати	0,33**	0,17	0,18	0,38**	0,12
Батько	0,25**	0,19	0,29**	0,35**	0,08

Примітка: * – $p \leq 0,05$; ** – $p \leq 0,01$; τ – коефіцієнт кореляції Кенделла

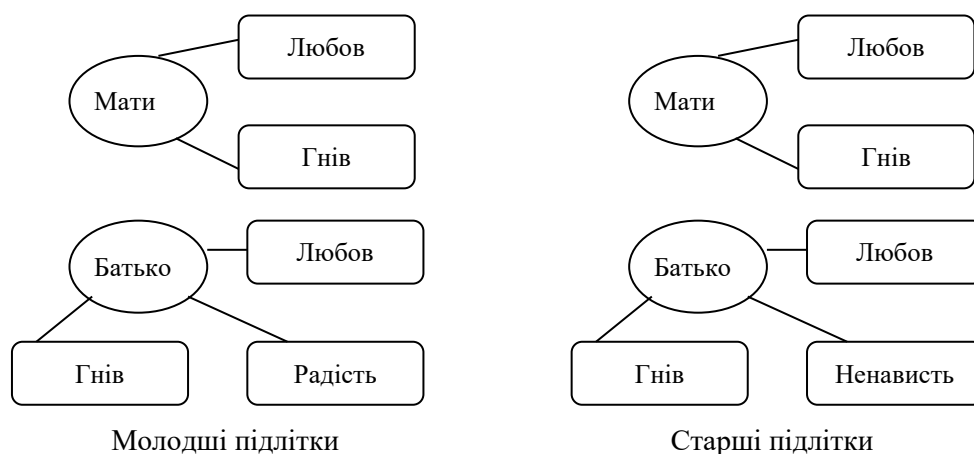

Рис. 1. Конотативне значення батьківських фігур у дівчат-підлітків з ПК

«Радості», пов'язаної з батьком у молодшій групі, займає «Ненависть». Інакше кажучи, дівчата з ПК відчують суперечливі почуття щодо батьків. Але до батька водночас існує особливе ставлення – виражена любов до батька, очевидно у результаті травматичних відносин з ним, межує з ненавистю. Саме цим можна пояснити наявність в цій групі дівчат двоїстої реверсивної ідентичності. Так, дівчата з ПК, які є «глибинно» маскуліні ідентифікуються з М-характеристиками матері (образ якої не настільки травматичний, як батьківський) і Ф-характеристиками батька (його приймаючи частиною).

У відповідності з таблицею 5 та рисунком 2 у дівчат першої вікової групи, які страждають на ВОМ, відзначається значуща кореляція батьківських фігур з конструктором «Любов».

Мати також пов'язана з почуттям «Радості». Але одночасно спостерігається і зв'язок батьківських фігур з негативними емоціями – матері зі «Страхом», а батька з «Гнівом». Можна зробити висновок про наявність у дівчат амбівалентних почуттів щодо батьків. Але якщо з батьком зазначена амбівалентність не настільки виражена (дівчина любить, але гнівається), то щодо матері дівчата відчують почуття глибокі, яскраво виражені та несумісні (дівчина любить, радіє й боїться матері). Мати виступає домінуючою фігурою

у сприйнятті дівчат з ВОМ. У другій віковій групі тенденція посилюється: в відносинах з матір'ю у дівчат втрачається «Радість», але додається «Гнів». Ймовірно він пов'язаний з усвідомленням причин «Страху», захистом від можливості бути «поглиненою» домінуючою матір'ю, боротьбою за особисту автономність.

Що стосується батька, то конфлікт почуттів «люблю-гніваюся» відходить, і фігура батька взагалі не конотована емоційними значеннями. Швидше за все, дівчата просто винесли його за рамки значущих фігур в родині або відносини з ним трансформувалися з амбівалентних у холодні й дистанційні. Так дівчата залишаються в неадекватній, але тісній зв'язці з матір'ю.

Згідно з таблицею 6 та рисунком 3, в обох групах здорових дівчат спостерігається значуща кореляція батьківських фігур з такими позитивними емоціями як «Любов» і «Радість». У першій віковій групі відзначений зв'язок батька з емоцією «Страху», що, ймовірно, пов'язано з домінуючою позицією батька у сімейній системі і може свідчити про патріархальну модель сім'ї. Для європейської культури це є нормою. Навіть більше, така позиція батька сприяє більш адекватній статевої ідентифікації дівчини з матір'ю. О.С. Кочарян у своїх дослідженнях [8, с. 47] зазначав, що «<...> у психічно здорових жінок позитивне ставлення

Таблиця 5

Конотативні значення батьківських фігур у дівчат-підлітків, які страждають на ВОМ

Батьківські фігури	Позитивне конотативне значення		Негативне конотативне значення		
	Любов	Радість	Ненависть	Гнів	Страх
Рівень зв'язку (τ) у віковій групі 13–14,5 років					
Мати	0,33**	0,28**	0,18	0,20	0,23**
Батько	0,25**	0,19	0,14	0,35**	0,10
Рівень зв'язку (τ) у віковій групі 15–17 років					
Мати	0,28**	0,20	0,19	0,36**	0,24**
Батько	0,20	0,08	0,16	0,12	0,14

Примітка: * – $p \leq 0,05$; ** – $p \leq 0,01$; τ – коефіцієнт кореляції Кенделла

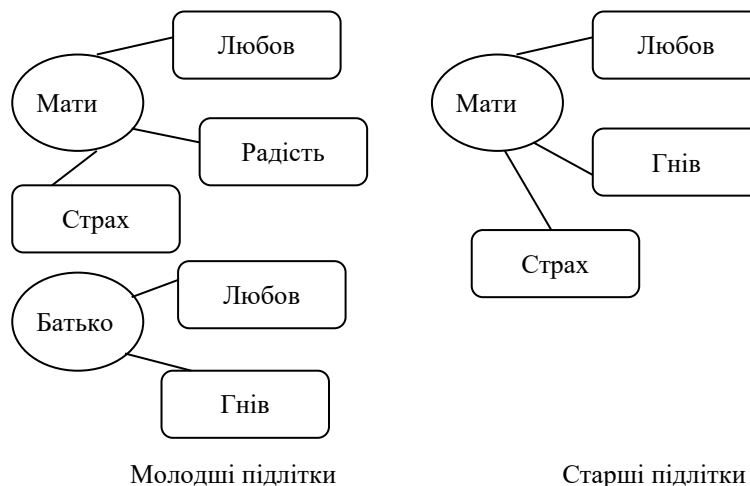

Рис. 2. Конотативне значення батьківських фігур у дівчат-підлітків з ВОМ

Таблиця 6

Конотативні значення батьківських фігур у дівчат-підлітків КГ

Батьківські фігури	Позитивне конотативне значення		Негативне конотативне значення		
	Любов	Радість	Ненавість	Гнів	Страх
Рівень зв'язку (τ) у віковій групі 13–14,5 років					
Мати	0,42**	0,38**	0,03	0,18	-0,09
Батько	0,26**	0,24**	0,11	0,15	0,21*
Рівень зв'язку (τ) у віковій групі 15–17 років					
Мати	0,33**	0,32**	0,09	0,20	0,18
Батько	0,24**	0,21*	0,05	0,11	0,10

Примітка: * – $p \leq 0,05$; ** – $p \leq 0,01$; τ – коефіцієнт кореляції Кенделла

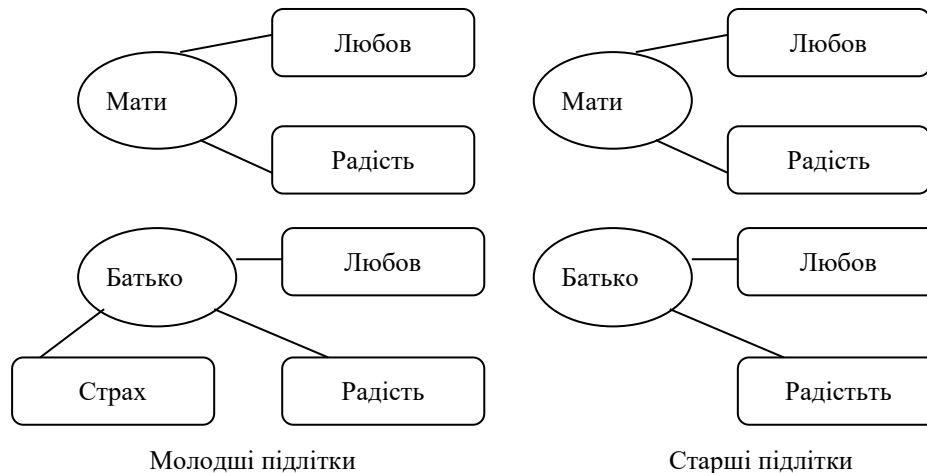

Рис. 3. Конотативне значення батьківських фігур у дівчат КГ

до матері значно вище, ніж до батька». В інших випадках виявляється порушення структури відносин, і, насамперед, страждають відносини з матір'ю, що спостерігається в групах дівчат-підлітків з порушеннями менструальної функції.

Висновки та пропозиції. Аналіз отриманих даних дозволяє припускати наявність у хворих дівчат патогенетичної та/або предриспонує ролі чинника сім'ї у виникненні таких порушень менструальної функції як ПК і ВОМ. Підводячи підсумки за викладеними вище даними слід зазначити, що:

1) в результаті порушення взаємодії у системі батьки-дитина страждає процес ідентифікації дівчат-підлітків з порушеннями менструальної функції з батьками, а саме:

а) у другій віковій групі дівчат з ПК відзначена двоїста реверсивна ідентичність, тобто матернальна ідентичність за маскулітністю і патернальна за фемінітністю, коли батько представлений слабким, або ж холодним та дистанційованим;

б) у другій віковій групі дівчат з ВОМ відзначена матернальна статево-рольова ідентичність, де мати представлена доміантною, а батько слабким, і риси мужності дівчина набуває під час ідентифікації з матір'ю, в результаті чого пригнічується її жіноче начало;

2) образи батьків у дівчат носять суперечливий характер:

а) в групі з ПК в результаті травматичних відносин з батьком любов до нього межує з ненавистю;

б) в групі з ВОМ більш проблематичними є відносини з матір'ю – фігурою, яка «поглинає» і домінує;

3) в обох групах, в результаті доміантної позиції матері, має місце ефект відкидання батька, що значно ускладнює ідентифікацію дівчини з матір'ю як з ідеал-образом жінки.

Слід також зазначити, що будь-яке зближення з одним з батьків, яке шкодить відносинам з іншим, виявляється проблемним з точки зору статево-рольового і, як наслідок, психосексуального розвитку.

Говорячи про складнощі у первинній соціалізації, яка відбувається в батьківській родині, слід враховувати, що батьки передають дітям певний тип поведінки, створюють свого роду рамки, згідно з якими дитина повинна рухатися і розвиватися. Такі поведінкові й ціннісні обмеження можна назвати сценарієм життя, який змушує дитину несвідомо реалізувати закладену батьками програму поведінки, задовольняти їх, а не свої бажання. У зв'язку з цим будь-яка хвороба може бути реакцією на заданий батьківський план життя, а може ставати і «хорошим» стабілізатором, що забезпечує життєдіяльність сім'ї загалом.

Література:

1. Левенець С.О. Роль сімейного лікаря в виявленні і профілактиці порушень менструальної функції у дівчаток. *Східноєвропейський журнал внутрішньої та сімейної медицини* (Профілактика, діагностика та лікування в практиці сімейного лікаря : матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. м. Харків), 2016. № 1. С. 19–20.
2. Радзинский В.Е., Хамошина М.Б. Девушки-подростки : современные тенденции формирования репродуктивного потенциала. *Сибирский медицинский журнал*, 2010. Том 25. № 4. Выпуск 2. С. 43–51.
3. Нагорна А.М., Беспалько В.В. Репродуктивне здоров'я та статеве виховання молоді : монографія. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 407 с.
4. Исаев Д.М. Психосоматические расстройства у детей : руководство для врачей. СПб.: Издательство «Питер», 2000. 512 с.
5. Малкина-Пых И.Г. Семейная терапия : Справочник практического психолога. Москва : Эксмо, 2005. 992 с.
6. Яковлева А.В. Полоролевая идентификация и механизмы психологических защит у старших подростков. *Системная психология и социология : Всероссийское периодическое издание научно-практический журнал*. Москва : МГПУ, 2013. № 7 (I). С. 140–143.
7. Варга А.Я. Системная семейная психотерапия: краткий лекционный курс. СПб.: Речь, 2001. 144 с.
8. Кочарян А.С. Личность и половая роль. Харьков : «Основа», 1996. 127 с.
9. Эльячефф К., Эйниш Н. Дочки-матери : 3-й лишней? Москва : Институт Общегуманитарных исследований, 2008. 448 с.

Gryshko A. A. The importance of parental figures for adolescent girls with menstrual dysfunction

Numerous researches indicate high prevalence of menstrual disorders among adolescent girls. However, issues related to the pathogenesis, diagnosis and treatment of these diseases remain unresolved. Meanwhile, in the process of puberty, the selective sensitivity of the reproductive system to psychological factors increases. There are indications about the significant impact of child-parent relationships on reproductive health of adolescents.

The aim of the study was to analyze the significance of parental figures for adolescent girls with menstrual dysfunction.

The methods used in the study were the ACL scale of A.B. Heilbrun to identify the relationship between M/F formations of girls and their parents, a semantic differential technique to identify the connotative value of maternal and paternal figures in all research groups of girls. Correlation analysis was applied to data processing using Kendall's τ criterion.

The study involved 287 adolescent girls: girls with menstrual dysfunction – 187 people and somatically healthy girls as a control group – 100 people.

According to the results of the study, it was revealed that there was a disturbance of interaction in the system of parents-children, in particular, there is a process of pathogenesis identification of teenage girls suffering from menstrual dysfunction with their parents. Thus, in both groups, as a result of the dominant position of the mother, there is an effect of rejection of the father, which significantly complicates the identification of the girl with the mother as the ideal image of the woman. In general, the images of parents in girls are very contradictory, where love borders on hatred and a sense of "absorption".

The results of the research indicate that the peculiarities of the child's identification with parents and the quality of their relationships become a serious prognostic sign of psychosomatic functioning and personality development of the teenager. It has been suggested that girls with menstrual dysfunction and pathogenetic, predisposing role of family factor in the occurrence of both disorders of sexual development and menstrual function in particular.

Key words: *adolescent age, secondary oligomenorrhea, pubertal hemorrhages, family space, gender identity, pathogenic factors.*